

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Turbo, sive moleste et frustra per cuncta divagans
ingenium**

Andreä, Johann Valentin

Altorfii, 1620

Actvs primi

[urn:nbn:de:bsz:31-138638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138638)

ACTVS PRIMI

SCENA I.

*Padotriba, Turbo, Curio, Lentulus,
2. Scholastici, Harlequin.*

P. Te meæ, felix semper pecus ite capellæ. Virgilius in Eclogis, per Metaphoram huc allatum. **T.** Adsumus, Domine Magister. **P.** Hunc diem vobis feriatum faciam, id est, Parnassicam respirationem. Tu verò scin' pro scis ne, quid sit Parnassus? **T.** Parnassum ajunt montem esse præcellsum, cujus fastigium si quis attingat, victurum esse post cum Musis & Gratiis omnib' beatissimè. **P.** Optimè, sed adhone, id constare magno labore. **T.** Non subterfugio, dum id assequar, quo semper allicior, Felicitatis & Tranquillitatis fastigium. **P.** Adnitere porrò, jam sub meo conductu Arcem illam haud ita procul prospicis. **T.** Quì id sciam? **P.** Facilimè. Nam quod benè mihi, benè tibi, benè sit scholastico Ordini (Lipsius de conviviis Veterum) decennium jam te audientè Præcepto-

A S rem

ACTV

rem *διαδικαιμήχανον*, abundare oportet E-
rotematis Dialecticis, Physicis, ac Ethicis,
quibus ceu gradibus eò ascendisti, ut
posthàc infelix esse non possis. Nam &
τρόπον ἄπιστης jam habes, & syllogismos
in omni figura nectis, & cornutis (dilemma
vocant) fortiter pugnas, tum ille hominum
miraculum *ἄπιστημονικός*, per εἶ ἐστὶ,
ἢ εἶσι, ὅτι ἐστὶ, & *Διότι* tibi exactè cognitus
est, Scis enim demonstrationem ipsius
Eclipseos & ipsorum rectorum in triangulo,
& majoritatem ipsius totius & definitionem
ipsius hominis, & cognitionem ipsorum
infinitorū terminorum,
ut *καὶ τὰ συμπλοκῶν λεγόμενα*, πρὸς ἓν καὶ ἀφ'
ἑνός, κατὰ τὸ πρῶτον ἢ ὑσπερον καὶ ἀλλήλων,
καὶ ἐξοχλῶν ἐνέργειαι, τὸ δὲ ἢ πῆξις, ἐστία, πᾶσι,
πρὸ τῶν πρὸς ἡ, ἐστιαδης, ἀπλῶς ὅλως ὅλον, ἀ-
λιον καὶ ἓν, πρὸς ἓν, καὶ ἐπιτέλειαι, τῆς κινήσε-
ως τέλει, ἢ γέμενον, ἐπόμενον ἔπειτα, κατὰ μέγεθος,
ἐπιπλοκαί πρὸ τῶν, καὶ ὅλα συγγενή, λαμβανόμενον
ἀδαιρετῆν, ἄτομα, εἶδη, μεταβάσεις εἰς ἄλλο
γένος, κατὰ πάντες, ἀνήλιθοφον, καθέκαστι alio-
rumq; admirandorum, quibus non ranti-
um Philosophiæ portas omnes prom-
ptè aperis, aut à Cedro, ad Hysopum usq;
egregiè differis, sed & inter mille
nos

nos potius admirabilis videris, quam in-
telligibilis. Itaq; ne dubites, vix tribus
aut quatuor passibus à voto tuo abes;
scilicet, ut adjungas adhuc nodosas ali-
quas gordionias, multum vexatas, tri-
stes ac spinosas quæstiones, quibus ho-
mines ita constringuntur, ut exitum
non reperiant, te verò è sublimi Sapien-
tiæ arce despicientem suspiciant. T. Ge-
stio equidem & promptitudinem meam
offero. P. Sed interim horum fortunas
negligimus, te, qui *καὶ ἐξ ὧν* discipulus
es, horum etiam curâ tangi oportet. In-
cipe parve puer, cui non risere Parentes,
& profer aliquid è literariò nostro Re-
gno. C. Magis magnos clericos, non sunt
magis magnos Sapientes, P. Unde id ha-
bes? C. In libello meo. P. Hæc sententia
viciosa est, quoad materiam, & quoad
formam, quaten⁹ enim Grammaticam
attingit, nulla est constructio, quatenus
sensum, est Sarcasticus, sed tu fac syllo-
gismum. T. Omnis sententia, quæ est vi-
tiosa respectu ipsius materiæ, & respec-
tu ipsius formæ, est maledicta. Curio-
nis sententia talis est, Ergò. P. Curio-
proba Minorem. C. omnis sententia,
quæ

quæ est contra clericos, est vitiosa quoad
ad Materiam & quoad formam: Hęc ta-
lis est. Ergo. P. Sequens proba Minorem.
L. Omnis sententia quæ negat, clericos
esse sapientes, est contra clericos, Hęc
talis est. Ergo. P. Minor sequens D. Qui
Clericum dicit non esse Sapientem, oc-
cidatur: Qui occidendus est, est Latro:
Qui Latro est, hominem occidit: Qui
hominem occidit, est Cain. Ergo, qui
clericum dicit esse non sapientem, est
Cain. P. Sequens quid habes? D. Qui Ca-
in est, est Adami filius: sed qui Clericum
spernit, Cain est, Ergo est Adami filius.
P. Ecquid tu habes? B. Nihil. P. Quomo-
do intelligis clericum? B. **Ein Schulfur.**
P. Quid significat liquida? B. **ein Schmelz-**
er. P. Quid duplex? B. **ein doppeltstimmer/
zwistimmer.** P. Recita Alphabetum. B. A.
b. c. d. e. &c. P. Turbo, recita aliquot
versus ex Virgilio. T.

*Quisq; suos patimur manes, exinde per amplū
Mittimur Elysium, & pauci lata arva tenem?
Donec longa dies perfectō temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq; relinquit
Ætherium sensum, atq; aurai simplicis ignem.*
P. Quo-

P. Quomodo interpretaris? **T.** Judicio
intelligi Scholam. **P.** Ha ha, he, interje-
ctio ridentis, possesne adplicare? **T.**
Tentabo. Quisquis patimur manes, id
est, singuli vapulamur, aut virgis caedi-
mur: Exinde id est, post decennium.
Mittimur per amplum Elysiū id est, ad
celeberrimam aliquam & liberrimam,
Academiam; Et pauci læta arva tene-
mus, id est, non omnes Sapientiam di-
scimus. Donec longa dies id est, usq;
dum in senectute, & absoluto errorum
nostrorum cursu. Concretam exemite
labem id est, contractus scholasticismus
nos derelinquat, & plenè sapere, ac in-
genio ad Nobiliora uti sinat. p. O Turbo,
Turbo, est aliquis Dæmon, qui te à Scho-
la avocat, eum fuge, tāquam qui à virtu-
tis semita ad voluptuariam abducat, **T.**
Scilicet à Grammatica ad Politicam. **p.**
Væ tibi Turbo, Nam jam periisti juxta
illud *Studierstu wol/so wirstu braten Hünce*
voll: Studierstu übel/so issestu mit den Säwe
en auß dem Käbel. Sed tu Curio recita-
aliquid. **C.**

Luctus & ultrices posuere cubilia curæ,
Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.

Et

*Et metus & male suada fames, & turpis egestas,
Terribiles visu forma, lethumq; laborq;
Tum consanguineus lethi sopor, & mala mentis
Gaudia,*

P. Ubi hæc sunt? C. in Schola. P. Vapula furcifer, itane contra me conspirastis. C. Veniam dabis Domine, Turbo ita docuit. P. Jupiter Stator, & tu glaucis oculis Minerva. Turbo meus, exactus lectionum mearum auditor, furit, furit inquam, nam quis unquam sanus bonis literis maledixit. Videto fili mi, fili mi videto, indignum facinus tot bona verba, quæ in te feminavi, interire. T. Præceptor, neq; in tuis laboribus quicquam desidero, nec in ipsis literis, sed in meis profectibus, ut qui post decennium nihil eorum, quæ hoc pulcherrimum universum complectitur, scio, tantum vocabulis & præceptis ad labia usq; refertus sum, atq; distentus, ut quoties os mihi patet, magnam farraginem ejiciam, nec nisi syllogismis, distinctionibus, maximis, & monstrosis voculis inter elegantes & eruditos perstrepem. P. Vah simplex caput, nondû intelligis, quàm eo sis nomine admirabilis? Illa crassa & concreta

ereta capita non capiunt tam abstractū,
& Logicū de rebus iudicium, ut exempli
gratiā. T. Non opus est. p. Ergo neq; de-
lectaris ultra meis contemplationibus?
T. Omnino, sed vellem tibi parceres, hic
enim dies quietis est, non laboris. p. Aliis
quies curæ esto: qui literarum elegan-
tius capitur, in mediis laboribus sentit
dulcedinem. T. Equidem credo, nisi
enim id foret, nunquam posses in tantis
subtilitatibus Bocardicis, & Darapticis
ad Senium usq; perseverare. p. Alienatæ
mentis es: abeamus, ne quid reliqui ex
his sermonibus concipiant. Ite, claudite
nunc rivos pueri sat prata biberunt.

SCENA II.

Lentulus, Psittacus.

L. Indignum facinus, hanc esse decen-
nalis laboris gratiam, ut obulo ven-
di velit, quæcunq; didicerit. Atqui non
est inter nos, artium terminis & Logicâ
illâ linguâ disertior. O mihi id contin-
gat, nolim cum Indicis Thesauris com-
mutatū. Quid enim Deum immortalē,
quàm sublimē eos audire disputantes?
Ego quidem fateor, haud intelligo. Sed
puro

puto Angelos ita loqui, nihil enim eorum est, quæ videre aut tangere possumus, sed nescio quid sublime, certe nescio. O Turbo turbate, quantum nobis das turbe! & turbas senem nostrum Magistrum, jam de tuis profectibus gaudentem. ps. Hic Turbonem nominat, mirum ni linguæ Dialectico - Physico - Metaphysico - Ethicæ nunciium remisit. L. Et qui poteras Nobilitatem tuam reddere Nobiliorem, eam nunc reddis ingratitudine infamem. ps. Non dubito, quin id fecerit. L. Illud est, quod Præceptor nimium te honoravit, nimium, amavit, indulxit. ps. Adeundus mihi hic Homo est; heus Scholastice. L. Quis ille importunus? ps. Heus Studiose. L. Domine. ps. Si vales, benè est. L. Ego valeo. ps. Ornatis. & humanissimus Dominus Præceptor an valet? L. Haut ita fatis. ps. Animo meo malè est propter illum, decumbit? L. Jam fortassis: ante horam optimè habuerat. p. Explica mihi. L. Nobilissimus noster Dominus Turbo, nescio à quo seductus, literis *αὐτῶν* valedixit, & se neq; scire quicquam, neque Præceptori multum debere disertè profectur.

fitetur. ps. Hic homo condemnandus
foret ad campos Gurgistidonios, ubi
Bombomachides, Cluninstaridyfarchi-
des est Imperator summus, Neptuni Ne-
pos. L. Nescio quid dicat dominatio ve-
stra. ps. Sed unde contraxit hanc litera-
rum nauseam? L. Incertum est, dies jam
quartus præteriit, cum ille frequenter,
apud se murmurat. Hei mihi, qui nihil
scio! heu quam ineptus fui inter illos!
heu barbaram linguam! Hæcne illa,
sublimis Arx? Vah decem annos! O pu-
eri quam stulti sumus! phui, quam me il-
li irriserunt! & talia infinita, donec tan-
dem in faciem Præceptoris mala dicere
ausus est. ps. Quid tandem protulit? L.
Erubescō, ajebat parum interesse, sive
quis calceos veteres consuat, sive his spi-
ritibus studiis vitam omnem atterat, utro-
biq; laborem esse; Usus ad humanam
vitam perexiguus, postea commotior
& in Præceptorem ipsum (heu facinus!)
irritatus. Illane est Hominis supra quàm
humani sedes! qua dum terrena omnia
sint, aut dijudicanda exactè: aut nostris
usibus accommodanda dextrè, Philoso-
phus noster, tanquam ipsam Minervam

B

partu-

parturiens, anxie sedeat, proferatq; Datisi, Bocardo, Ferison. Mox ad uni^o obuli dubium fulgorem anhelans accurrat, & mille titulis, mille versiculis, mille lachrymis é Topicarum propositionum, omni acie eum emendicet. ps. Quid interea Dominus Magister? L. flevit, nam quid ageret? Turbo jam discessum parat. ps. Etiam discessum? L. Et literarum etiam divortium. ps. Credámne tibi? L. Vellem aliter esset. sed quid audio? convocamur ad Præceptorem. ps. Audi L. Non licet. valeat V. Dominatio. ps. Abi. quàm hic homo subito evanuit. Oportet catapantisticam esse campanulam, ut omnes convolitent Protonoëmatici, Epistemonistæ, Topistæ & Elencharii. Vah miseros restiones, deperditos retiarios, & laqueorum venditores inopes, quos nisi Mors à morte nemo ablaqueat, nec retibus quenquam capiunt, nisi Diogenem, cui cornua faciunt, aut Heraclitum non risibilem, aut murem rodentem syllabam, aut Æthiopem album & nigrum; aut sanè si venentur leporem, & leporem ha, ha, he! quàm consului accommodè Turboni his vinculis

culis sese uti maturè eximeret, neq; his
restibus in conspectum Solis unquam
ultra prodiret. Eloquencia potius, o No-
biles, vobis curæ sit, quæ non, veluti.
Semper clausa manus Logicam desi-
gnat avari: Nec intra jejunos & pulveru-
lentos subfelliiorum Scholasticorum,
specus delitescit, sed in Regum, Princi-
pum, Magnatum augustissimū conspe-
ctum prodit, summamq; movendi, ac ab
hominibus quidvis impetrandi potesta-
tem penè divinam accepit, suosq; reddi-
tamatōres ut celeberrimos, ita beatissi-
mos. Sed quid ego hic declamito, & ver-
ba prodigo condigna Regum auribus?
Potius Turbonem meum excipiam, qui
per paucis exauditis incitamentis, tran-
sivit è Castris Logicis ad Rethorica.

SCENA III.

Harlequin, Turbo, Stelinus.

Ha. **D**ate mihi locum amplum latū
atq; resonabilem, ubi ridere
facis liceat, & jubilarè, & conclamare, &
blasphemare, & imitari, & verberare,

B 2

suf-

sufficientissimè. In Scholam amplius³
nec cibo, nec lectionem recitabo, nec vir-
gis castigabor, nec Præceptorem obser-
vabo, nec ludere prohibebor, nec à pu-
ellis irridebor, & Præceptor ubicunq; &
quoties occurrerit vapulabit. Turbo
Dominus factus est, & ego ab ipso pro-
ximus³.

*Ille ego sum nulli nugarum laude secundus,
Quem non miraris, sed puto sospes amas.*

Ego glucha, Minor probatur; Quia Do-
minus sum. Sed prædagogus ita intus
fluit, ac diffluit, ut laxatione ullâ ei opus
haud sit. Consequens apparet, quia du-
centis, quos à mea institutione habuit,
floreus menstruis posthâc carebit, nec
unquam in posterum, quod præceptor
meus sit, gloriabitur. Turboni admo-
dum iratus est.

*Me quoq; quod monui benè multa fide-
liter, odit,*

Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.

Sed hæc lingua in posterum perorabit,
tantâ cum vestrâ admiratione, ut corrui-
atis & moriamini. Ita enim Psittacus³
promisit. Verùm comprimenda nunc
est, quia Turbo ipse adest. T. Annon

ego

ego infelix fui qui cum ad supremum
bonum alacriter tenderem, vocabulari-
am illam & nescio quam nebulosam
Philosophiam, permagnum in Felicita-
tis Regno, imò primum habere locum
mihi persuaderi passus sum! Sed ubi pri-
mum in lucem hominum veni, cum
passim omnes riderent genus meum di-
cendi syllogisticum, tum ob creberri-
mas captiones, distinctiunculas, & digla-
diatorios terminos contentiosus appa-
rerem, ac exinde molestus fierem, illud
quidem succurrebat: insanum vulgus,
tantas argutias & phantastica secreta,
minimè sapere: Linguam etiam meam
omnino non intelligere. Verum cum
animadverterem eos non tantum in
conversatione suaves, in cõsiliis graves,
in inventionibus acutos, deniq; rerum
earum, quæ à me tot monstrosis involu-
cris protrudebantur haud ignaros, sed
sub elegantiori veste peritissimos esse,
succensui mihi ipsi, & mox libellos illos
meos intra me condemnavi, paratus
quovis potiù aufugere, quam syllogisti-
cis vinculis ultra detineri. Commodum
Psittacus intervénit, qui ut primum

Oratoriam suavitatem, amplitudinem,
commoditatem ac usum mihi aperuit,
fateor, traxit me lingua sua, & omni-
no omnes conatus meos sibi subjecit.
& hodiè quidem oculos meos insigni li-
brorum multitudine refecit. Quorum
copiam promptè obtulit, ipse ad læta-
variaque Autorum prædia me deductu-
rus. St. Malè sit ei, cuiusq; horologii
cura commissà est, ita nec indice nos,
nec sono docet, qua simus parte diei,
itaq; aggressus sum, si per Solem lice-
at, horam notare, qua natus est, Vicini
mei filius, Auspicatò credo, & syderi-
bus faventibus: sed id patebit ex horo-
scopo. Deum immortalem! hic Tur-
bo ille est, ob quem nostræ turbæ. T.
Euge Stellinum, nunquid nobis novi
è Cælo affert? St. Adibo hominem,
& cerebrumne ei adeo turbidum sit,
ut audio, experiar. T. Quod felix
& faustum, novus conflictus? St. Sal-
ve generose Adolescens. T. Salvus sis
Domine. St. Ecquid jam arma medi-
taris, aut equos, vel canes postquam
literis valedixisti. T. Ego literis vale-
dixerim? quas ego amo ut oculos meos,
imò

imò depereo. St. Atqui certa nobis
fama est, te literis scripsisse repudium
omnibus. T. Nunquam illud in men-
tem mihi venit, sed jugum saltem
excussi Logodædalorum, qui nihil cre-
dunt esse literatum, nisi quod nexus &
nodos respicit. St. Revivisco, post-
quam hæc ex te audio. Cum enim inge-
nio mihi semper apparueris exquisitissi-
mo, ac sciendi desiderio flagrante,
permagnum te fore aliquando litera-
rum decus credidi. T. Utinam id con-
tingeret! cæterum ego literarii hæc-
tenus nihil inspexi. S. Quid ergo ti-
bi est verè literarum? T. Quod lin-
guam non perpetuùm relinquit sic-
cam ac sterilem, vel fanè coaxantem,
sed divino Musarum rore madidam,
fecundam, floridam, atque ad moven-
dos conciliandosq; homines valentem,
alascq; dat pernices Mundum hunc uni-
versum ingenio pervolandi: qualia
jam sub Plittaco jucundè disco. St.
Proh Apogæum & Perigæum! Plittacus
te talem reddet, qualis esse concupiscis?
T. Id spero, nec metuo, ne fallat. St. Ah
longè erras. T. Id quidem Deus

ne faxit. St. Obsecro te, quæ prima tuæ
sub ipso institutio est. T. Excellens equi-
dem, jam vocabula conquiro ingēti nu-
mero, ac de vario ipsorum sensu, & ac-
commodatione sum sollicitus. St. Jámne
fatis? T. Nequaquam. Nam oportet mi-
hi cōstare, sitnè sub Ciceronis dictaturá,
an verò barbara & adventitia. St. Jámne
fatis? T. Nondum, Nam & formularū
scienciã nobis opus, ut quæ fuerint Ro-
manis solennia verba, exactè sciam. St.
Jámne fatis? T. Vah inde figuræ incipi-
unt, ac dicendi flosculi, postea unius sen-
tentiæ varietas & copia. St. Ergo jam sa-
tis? T. Exercitia supersunt: ut Rosciū
personam suscipiam, aut Antonium in-
fecter, aut quod difficilius calvitium,
Podagram, sordiditatem laudandam mi-
hi sumam. St. Tandem satis. T. fortassis,
St. De antiquis nummis aut marmori-
bus nihil? T. Nondum. St. Nec critica-
rum disputationum, lectionum, notarū
quidquam? T. Nimia festinatio. St. Sal-
tem Patres conscripti, & Capitolium, &
fasces, rostra, circi, atq; bestiarum, lani-
stæq; in ore frequentes? T. Quid sibi vult
id examinis? St. Veniam mihi dabis A-
dole-

dolefcens. Nam fi id quæris, quod me-
minite olim quæfiviffè, hîc equidem nõ
invenis. T. Nempe fapientiaæ arcem.
St. Illam ipfam fruflrâ hâc viâ quæris,
ne habes jam quàm antè tantillo miti-
us. T. Non? St. Non Sed ut priùs ad ver-
ritatis perfectam investigationem ne-
quaquam perveniffi, ita hîc ad linguæ
tuæ exactam formationem haudqua-
quam pertinges. T. Turbas me. St. Sanè
Latinae linguæ mille phrafes, millenaq;
vocabula obfoleta devorabis. Verum fi
fit in publicum prodeundum, quàm mi-
nutulum erit ejus, quo Cicero, Demo-
fthenes, ac ejusmodi alii multi excellue-
runt: judicii fcilicet, cognitionis rerum,
modiq; tractandi, pertrahendive homi-
nes. T. Ego non ero Orator? St. Eris, fed
ut Præceptor tuus, qui Cimicibus ac ti-
neis declamitet. T. Non Regibus &
Magnatibus? St. Malè peream, fi id vel
auferit, vel poffit Præceptor tuus. T. Quid
vis me agere? St. Id tute videris, mihi
integrum non eft, te ut ab hâc viâ abdu-
cam, quamvis optarem nobile hoc in-
genium nobiliori ftudio admotum. T.
Scilicet Mathematico? St. Tu quidem
B 5 rides,

rides, sed si quando licebit Majestatem
ejus procul tibi intueri, mutabis scio
tam inconsideratum risum. T. Multa
quidem vilia vestra sunt, & abjecta,
qualia sunt Calendaria, Horologia, A-
rithmetica & agrorum dimensiones,
qualia jam cum plebe habetis commu-
nia, verum circuli vestri, & infinitæ li-
neæ, ac intricatæ armillæ, deniq; ex mi-
nutis & multiformibus corporibus lig-
neis strues, trunculi ac girgilli tam sunt
ridicula, quàm vos ipsi, qui novo bacillo
aut specillo reperto, præ gaudio modò
non morimini, aut nudi discurritis. St.
Hæc condonanda tibi puto, O Adole-
scens, qui ita procul abes ab hæc Regia
scientia, quàm cogitationes tuæ plus
sunt terreæ, quàm ætheriæ, Verum
si constaret tibi, quantum ea homini a-
periret, & jucunditatis & profunditatis
& excellentiæ humanæ, & Sapientiæ
Divinæ, & utilitatis in Bello, & com-
moditatis ad negotia humana, & lauda-
bilis recreationis & famæ inter homi-
nes, & detectionis rerum abscondita-
rum, & harmoniæ inter scientias omnes,
ita accendereris illius amore, ut cohibi-

tione

ione citius, quàm incitatione opus sis habiturus. T. Ausimne te domum comitari, & inspicere instrumentorum tuorum chaos? St. Imò invito & provo. Nec enim tam insanire mihi videris, qui non, si rationem audias, respicias. T. Ibo, atq; lubens. St. Eamus. H. Nunquid & Iego? St. Sequere. H. Expectate spectatores, jam enim redeo, nova vobis allaturus ex Martis & Mercurii Sphæra, tum quid Sextilis, aut Retrogradatio vobis minuentur. Memor ero vestri cum ad Lunam venero, sed properandum est. Vivite.

SCENA IV.

Pisius, Vanuthus, Turbo, Harleq.

P. **I** Am ante tibi dixi, *Sapientia pars est leviter despere*, & paulùm extra rectam viam ire, ad vitandum violentum aliquem occursum. V. Sed quis modus? P. Vidésne ut Nauræ vela sinuent, & obliquent, & teneant nihilominus suum portum? imitare. V. Etiam in pietate: P. Pietas tibi interna &

& vera sit proposita Modestia ac virtus,
in externis personam interdū sume, aut
pone, pro re aut pro ævo. V. Me verò
exemplorum diversitas turbat, ne eligā
quod rectum Nam in eodem casu, sive
periculo reperio Fortitudinis, Prudenti-
æ, Calliditatis, Patientiæ, simulationis
& dissimulationis usum felicem, utrum
ego eligam, atq; subito P. Plato rectè ait.
*Prudentia sola præit, & ducit ad rectè facien-
dum*- V. Nihil dubito, sed prudentis est;
interdum pati, interdum frangere, in-
terdum dissimulare, interdum parere.
Sed electio hujus unde? P. A Prudentia.
V. Ad idem recurrimus. P. Vanuthi,
quis hic est? V. Non novi. P. Admira-
bundus est, quicquid ei miri acciderit.
V. Aucupemur sermones ejus hic ex in-
fidiis. T. Nescio meherclè ubi sim, aut
quid agam, aut quid cogitem, ita ani-
mus mihi æstuat motibus, nec habeo ho-
minem, qui reddat hoc mare tranquil-
lum. Heu mihi! heu mihi! quàm fuisset
longè consultius, aut nescire cuncta &
negligere, aut habuisse qui primo in-
gressu viam monstrasset ad sublimita-
tem. Nunc postquam & annos & juven-
tutis

tus florem, & laborem omnem turpi-
ter perdi, animus quidem nunc ali-
quid prospicit, & admissus sublimia ar-
tium procul intuetur, verum is multa
vanitate, ineptiis & scholastica abjectio-
ne oneratus, nausensq; non illam am-
plius, quam antè, adfert promptitudi-
nem. Itaq; oberro & nunc me dedi huic
Mathematico, qui tot Artis suæ com-
moda ad vitam humanam mihi obiter
monstravit, ut obstupuerim. Ad castra,
Architecturam, Machinas, peregrina-
tiones, & infinita vitæ ornamenta, ut
mirer, posse id homines ignorare, aut
eo, quo solent, turpi loco habere. Hoc
instrumentum fausti initii nomine mihi
dedit, quo tempus jucundè fallam. V.
Anne is Turbo ille est? novæ semper ar-
tis novus discipulus? P. Equidem suspi-
cor, quantum ex sermone intello. T.
Mihi quidem decretum hac via pergere,
quæ tantum scientiarum complectitur,
poteritq; haud dubiè satiari mea desi-
deria. V. Colloquemur ne aliquantulum
cum hoc Protheo? P. Ut lubet. V. Adea-
mus. T. Heu mihi! in quos iterum ho-
mines incido? V. Salve Sternophile. P.
Salve

Salve Atlas, Cæli fulcrum. H. Ecce
per hæc pinnacidia prospicio vos esse
Nebulones. V. Salve inquam industrie
Adolescens. T. Benè sit vobis, dum
per vos mihi liceat esse benè. H. Cave
tibi aut caput comminam hoc Iacobi
baculo. P. Ne lædas, nam optimè vo-
lumus & hero tuo, & tibi, nam si is Tur-
bo es, uti judico, dignus profectò es,
qui quamprimum eripiaris malis tuis, id
genus tuum promeretur, ingenium sibi
vendicat, Respubl. postulat. T. Qui-
bus malis? P. Cæcitate, surditate, stu-
pore, linguæ & totius corporis vitiis.
H. An ego tibi dixi Hero ne maledice-
res? V. Quiesce, res salva est. T. Quid ego
dicam te tibi velle? P. Obsecro te, qui re-
liquis facilis es, permitte ut aliquid tecum
colloquar. T. Audiamus. P. Nonne indi-
gnum est, te ejus ætatis usq; adeò esse in
Mundo peregrinum, ut tam nescias, quid
inter homines hodiè agatur, quam quid
retrò actis seculis? T. Quid eo opus? V.
Vah. jam dictum est, ne tanta humana-
rum actionum varietate cæcus ambules,
aut surdus, ad diversam de exteris rela-
tionem. T. Nullam adhuc video infeli-
cità-

citatem. V. Nullam? Ecce quæcunq; unquam Deus fecit admiranda, aut hominib. concessit admiranda, Quæ ipsi homines à multis jam seculis inter se cogitârût, cum ad sumam prudentiam simul atq; elegantiam præcepta tibi esse possent, ea ignoras omnia, & interim literulis absumis temp^o, aut numeris, aut circulis, ac perspicillis, cælum curiosè perscrutari vis, & Terram nescis, corpora superiora examinas, & hominem, divinum illud & summum Animal relinquis intactum. T. Sine jam Mathematicis disciplinis juvenilem ætatem imbuam, illa quæ dicis Senio reservata sunt. P. Imò à primis aënis circumspicere oportet, quid sis, & inter quos, quid homini concessum, quo ipse in tanta societate modo vivat, quæ pacem ac unionem turbent, quæ Regibus dignitatē, subditis obsequium, & tam duram patientiam fervent, qui hominum labores status, studia, mores, habitus, ritus, consuetudines, ut excelsus, tanquam ab alta speculâ intuearis globum terrenum omnem, & ad bonam rationem examines. V. Atqui illud tibi Mathematicorum nemo dabit, hominum genus

genus usq; ad eò rerum suarum dubium
& incertum, ut Terrane stet, an in aëre
circumvolitet, Planetæ num in æthere,
veluti pisces, natent; an per orbium di-
scursionem deferantur ambigant &
hæsitent. Sed actiones humanas, & tam
egregia historiarum monumenta intue-
ri oportet, quibus homo eò excellentiæ
pervenit, ut veluti totius orbis revolu-
tionem, Monarchiarum transmutatio-
nem, Religionis cursum, Regnorum e-
versionem & cõstitutiones animo com-
prehendat, tanto ac tam manifesto usu,
ut nequaquam eum tibi exprimere ne-
cesse sit. T. Heu mihi! H. An hunc per-
cutiam. T. Noli. P. Vos literugeruli, dum
domi delitescitis, aut Alphabetum, aut
regulas aliquas, aut lineolas quasdam,
variè descriptas pro subditis habetis, ut
Reges triumphatis, & nescio qua majo-
ritate virgam aut regulam, ac Circinum,
aut libellum manu ceu sceptrum tracta-
tis, cum prodeundum in lucem, ac quid
dignum tantis spiritibus pariendum e-
rit, mures prodeunt, nec ad opificum o-
pera, & structuras accedere potestis?
Nam quod Archimedis artes fortè su-
peres-

peresse suspicaris, longè erras. T. Non illi modi supersunt, quibus si detur ubi stemus, terra moveatur? P. Ha, ha, he! T. Nec ut homo unus integro exercitui resistat? Ha, ha, he. T. Atqui illud in promissis habeo. V. Noli credere. Nam hæ sunt artis commendationes à veterū sublimitate desumptæ, qualia si hodie exigas, nuspiam reperies. T. Deum immortalem! vivitne homo me infelicioꝝ? vix dies præterit cum non turbor, non mutor, non nauseam prioris vitæ concipio, heu mihi! qui in literatos incidi, homines multiformes, multilingues? Væ mihi! P. Salva res est. Nam ad eam, quam tibi descripsimus, sublimitatem tantâ literarum sarcinâ opus non est. Ingenio ac iudicio eò evolabit, ut verò libens humi repis, & scolasticis nugis animum terræ affigis; Enitere magnanime Adolescens, & hæc Magistrorum deliria contemne, ne dum tibi ad altissima quæ que ascendisse videris, dignus dicaris, qui pueros doceas. Potius ad ea, quibus Reges & Magnates occupantur, te parascilicet, quæ ad regendos ornandosque homines conferunt, non ad scholasticorum

C rum

rum auditoria. V. Deniq; utaris Litera-
tis non ut principibus tuis, sed veluti Me-
chanicis, quorum permagnus est in Re-
pub. usus. Tu præmineas, reliqua illa
turba te circumstet, & quicquid haber
Artis communicet. T. Heu mihi! heu
mihi! P. Meditare hæc nos tempus aliò
avocat. V. Precor tibi animum magnù,
haud illum scholasticum. P. Vale ge-
nerose Adolefcens, & excellentioris
concupiscentiæ igniculos, illis literari-
is rivulis, ne extingue. V. Valetè felicif-
simè. H. Pergite, satis est, quod non va-
pularis.

SCENA V.

Turbo. Harleq. Horatius. Famulus.

T. **I**lli abierunt. Ego hic sto, Magistel-
lorum lusus, mei tortor, curiositatis
exemplum. Vah! hæc vota mea sunt?
hæc de literis expectatio? hæc literarum
sunt elogia? Ego ille primus erò, ille
qui hominum errores è sublimi despici-
at, & commiseretur? H. Here, jam an-
tè edico tibi, si cum quoquam ultrà fue-
ris

ris collocutus, occidam utrumq; Nam
noyam à singulis concipis phantasiam;
unde si ita pergas, quanto me post te re-
linques intervallo? T. Comprime os.
H. Et tu lætæ mentis sis. Nam quam-
cunq; iniers vitæ rationem, me habebis
socium, sive ad Episcopatum voceris, si-
ve in balneum. T. Miseria! Eheu! quam
nimis bene dixerunt postremi hi duo nã
ad solitariam vitam artes illæ fortè faci-
ant, ad Civilem alias oportet esse, rerum
scil. cognitionem & de rebus iudicium,
qualia sibi dare mihi non possunt Magistri
nostri, pereant. H. Sapis, & ego interi-
mam. T. Tutace: sed ubi exordiar vi-
tam meam politicam? Ita faciam. Non
placet. Heu mihi! jam nec mihi ampli-
us, nec Præceptoribus fido. Heu! quis
Phaleratus ille, & immane spirans? H.
Ergo collectæ sunt res meæ, & consarci-
nata. F. Etiam Domine. H. Vide nihil
impediat, ne cras primâ luce abire non
possim. F. Curabo. H. Equidem hoc
quatriduo, quo urbem hanc sum perlu-
stratus, non videor mihi tempus perdi-
disse, situs commodus, vivitur parvo,
leges bonæ sunt, consuetudines probæ,

ingenia mitia, de armis credo minus ne-
cesse habent, cur cogitent: Famule quis
ibi astat? F. Scholares sunt, si benè pro-
spicio: Nam propendent ab ipsis cala-
maria. H. Ha, ha, he! pediculosos ho-
mines, oportebat ipsos odorâsse. Quam
metuo, ne versiculos aliquis mihi exhi-
beat. F. Effugere non possumus, quin
prætereamus eos. H. Sine sit. Har. Heus
tu, quis es, plumate, qui nos præteris te-
cto capite, me & herum meum? F. Sce-
lestum hominem! Har. Etiam maledi-
cis? Hem tibi. H. Proh facinus! jam qui-
dem moriere. Har. Id quidem facito, &
persolves hac die centum florenos. T.
Obsecro te Domine, parce huic nam sa-
næ mentis non est. H. Quid ais calamari-
um. T. Verè hic homo fatuus est. H.
Quî ergo stultelcum stulto tuo non hic
procul facestis ilico? Præsciebam omi-
nosum esse, si quis occurrat Scholastico.
T. Quisquis es homo, temperabis tibi ab
his sermonibus, si benè cognoveris. H.
Vah Hominis Sceleron, qui per papyrû
peregrinatur, in atrameto navigat, pen-
nis digladiatur, vocabulis servit. T. Si
civile id est, homini benè nato, & libera-
liter

liter haftenus habito maledicere, satis
modestus es. H. Paradoxum, hominem
ad clamor cōdemnatum posse benè na-
tum esse. Har. Here, ego conclamabo,
& Matrem, & Patrem tuum, & Sorores
& Præceptores, & Ministros, & subditos,
& commilitones tuos omnes, hunc ut
in frustra discerpant, qui negant te benè
natum. H. Fortassis benè, sed ad bonum
nunquam, si iis adhæreas ornamentis.
T. Cum hæc deposuero, non deerunt
teretes hastæ, clypeiq; rotundi. H. Dic
Sodes, an bono loco natus es? T. Atque
optimo. H. Et Pater tibi superest? T.
Ac in supremâ dignitate. H. Et literis
hoc ætatis torqueris? T. Imò summè
afficior. H. Nec habes hominem, qui
te hac infamiâ liberet? T. *Quod quisq; ne-
scit, adit.* H. Equidem glori or, ad eam cui
natus sum vitam, nimium literarum mi-
hi haud contigisse, quæ animum aut ef-
feminant, aut inflant, aut reddunt curi-
osum, aut scholasticū. Mihi hic Mundus
schola est, variæ Terræ Præceptores, hu-
manæ actionès libri, varia ingenia cha-
racteres, Aula palæstra, ipse intra hæc
examen, ac lydius lapis, quæ omnia adeò
C 3 jejunè

jejune libellis depinguntur, repræsentanturq; ut in somnia merito dicas, umbras & spectra, præ vivis illis Martis, Mercurii, Veneris, Jovis experimentis. T. Quæ hæc sunt? H. Hò Scholastice! Castra, Mercimonia, Amores, Aulæ, variaque hominis peregrinantis objecta, quibus ille aut literas accomodat, aut judicium exacuit, aut Artes Mathematicas admovet, aut Politicorum decreta examinat, omninoq; hominem, admirabile illud lubricum, ac versatile animal, sibi tractandum sumit, nunc Majestate elatum, nunc ingenio armatum, nunc servitute depressum, nunc ignorantia sepultum. T. Quid ais te illiteratum? H. Admodum mehercle, ac Deo gratia esto, qui post leviter degustatas literas, noluit me inter eas computrescere. T. Et unde tibi tanta? H. Illud est, quod vobis deest, qui dum inter chartas vestras & papyraceas pugnas, aulas, seditiones, Respublicas volutamini, facillimè vestros fictitios homines, & debellatis, & exagitaris, & compestitis, & regitis. Verum ad praxin producta tantum sapitis, quantum statuæ, & obmutescitis, cum

entur, repræsentat
tò dicas, umbra
s Martis, Mercu
xperimentis. T
Scholastice! C
nores, Aulæ, v
inantis objecta
commodat, an
Artes Mathema
icorum decreta
ominem, admi
ac versatile ani
nit, nunc Maje
nio armatum
m, nunc igno
dais te illitera
hercle, ac De
iter degustat
reas computre
ra? H. Illud est
um inter charta
gnas, aulas, sed
tamini, facillim
s, & debellat
citis, & regio
ucta tantum
& obmurefcit

eum se simulacra movent. H. Here, hic
homo malus non est. T. Tace sis. H. Tum
si quid cum exteris intercedit, negotii,
quam facile non nostræ scientiæ pudet,
quam est in sulsum inexperientissimorū
hominum confessū audire perstrepen-
tem Grammaticum, aut Scholasticum,
anserem; Omnia scire volunt, & omnia
nesciunt. T. Tu literis iniquus eris, qui-
bus ab omni ævo fauerunt optimi. H. O
egregias literas, si habeamus egregiè li-
teratos! Nunc dum parvis occupati, ne-
sciunt se erroribus impendere miserrimam mentem: in illustrem ambitū Magnatum, in sollicitas Principum curas ridiculi declamatores inquirunt, quasi nihil intersit inter sordidam & magnificam vanitatem, nisi quod illa peccandi impotentiam ostendit. T. Nihil inter literatos distinguis? H. ægrè. Har. Et Monachos uno nos ordine habebimus omnes. T. Nec Politicos excipis? H. Illos chartacearum urbium constructores. T. Nec Historicos! H. Illos externorum gestuum, aut fortuitorum casuum sollicitos descriptores. T. Quem tandem approbabis? Har. Qui longa potest

potest dispendia ferre viarum. H. Illum
qui animum suum non otiosis nugarum
& opinionum securis divorticulis sagi-
nat, & per voluptatem humanas res in-
tuetur, sed eundem cum ingenti conver-
sionum humanarum mole committit,
manus suas porrigit, & vitam omnem
humano servitio devover. T. Talem
ego expeto vitam. H. Talem illi Tuscu-
lani in visam juventuti reddunt, & ve-
nenatis verbis adeò depingunt barbarã
ac sordidam, ut quicquid ultra ferulam
est, aut scholastica scamna, plebeium
proclament, ac terreum. Hic semper
risit, alter semper flevit, istène ridendus,
flevendus an ille magis? tertius in dolio ha-
bitavit, homines Ignava opera, philoso-
pha sententia. Har. Ne crede huic homi-
ni. Qui enim benè dicat o creatus, toga-
tus, pennatus, qui nec meditatus est hæc
diu, nec legit è charta? H. Ha, ha, he! tu
prodes omne mysterium pædagogismi
T. Malè sit ei, qui quis te primus à literis
avocavit. H. Malè sit omnibus, qui te
porrò literarum compedib⁹ detinebūt.
T. Benè literis, si te iterum exorent pro-
pitium. H. Benè Reipubl. si ei temet de-
des,

des, relicta hâc vitâ pediculariâ. T. Nescio an benè velis mihi. H. Nescio an intelligas quàm commiserer sortem tuam, quem judico in balance positum, saltem verbulis ex misera illa parte detineri. T. Ubi habitas? H. Hic quidem peregrinus sum. T. Sed posthac nobiscum eris? H. Imò cras abeo. T. Sed hospitium ubi est? H. Ad falconem deauratum. T. O felix homo quisquis es. Mihi nec aurum deest, nec dignitatis spes, nec servientium numerus, sed bonum consilium. H. Quid suspiras, in manu tua Libertas est, apprehende. T. Hei mihi! Har. Nunc tempus est, vos cum dividam, dum illud audio; heu mihi. T. Heu, heu mihi! H. Hic flebit opinior homo, ego ad res meas abeo. Har. Sapis jam tibi necem meditabar. Quid fiet, ô cives, si herus meus quotidie nova audiat, & nova credat, quàm metuo, ne se tandem credat inopem, aut sumptibus impari, meq; dimittat, Mihi ars una est Ineptia, quâ invictus sum, & eludo disputatores summos si quid dicunt, nego: si quid probant, non credo: si permulcent rideo: si minantur, aufugio: quoquo me

versent cubus sum, semper subsisto. Ego
is sum, quem si laxes erepiti, si premas
erumpit. Sed atar! se Herus meus sub-
duxit.

ACTVS SECVNDI

SCENA I.

Harleq. Gerson. Malliet.

SI triginta sex annis pendeas de supre-
ma cruce, non lues flagitiū tuum Ne-
bulo, qui me in has terras deduxisti, ubi
Diabolos habitare credo, non homines
Nam illorum ne unum quidem intelli-
go, omnes perstrepunt, & glocitant, ut
in singula momenta circumspiciam ad
ictus. Si quid peto, si quid familiariter
tento, nihil est, aut rident, aut circum-
stant, jam fortè comprehendendū. Ka-
lasti piripateta, lomelaleta opidi, Kari-
si luridi, Wiri Widisi, Kardivipopsidi,
golibitodisi, quid hoc est? possem ita si
vellem;